

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне
значення результатів дисертації
Кітіченка Андрія Сергійовича
«Нематодози травного тракту собак
(поширення, діагностика та заходи боротьби)»,
що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії
галузі знань 21 Ветеринарна медицина
за спеціальністю 211 Ветеринарна медицина**

Актуальність теми дисертації. Паразитарні захворювання у сучасній практиці лікаря ветеринарної медицини мають місце не лише серед сільськогосподарських тварин, але й серед популяцій собак. У зв'язку з останніми подіями в нашій країні – введенням військового стану, на території багатьох міст і селищ різко збільшилась популяція безпритульних собак, відповідно, вони є потенційним джерелом небезпеки щодо поширення паразитарних хвороб. Безпритульні тварини не піддаються систематичним обстеженням та лікувально-профілактичним обробкам з боку спеціалістів ветеринарного профілю. Тому, такі тварини інтенсивно контамінують зовнішнє середовище яйцями збудників паразитарних хвороб, що сприяє зараженню здорових тварин. Окреме місце серед цих хвороб належить кишковим гельмінтозам, оскільки вони несуть загрозу не лише для тварин, а й для здоров'я людини.

Найбільшого поширення у собак як в Україні, так й в світовому масштабі, набули нематодози травного тракту, а саме: токсокароз, трихуроз, токсаскароз та унцинаріоз. Водночас, в доступних наукових працях дані щодо видового складу та епізоотологічних особливостей кишкових нематодозів собак на території України описані фрагментарно. Тому, актуальним є проведення епізоотологічного моніторингу нематодозів травного тракту в собак, що дозволить своєчасно і ефективно розробляти й впроваджувати заходи, спрямовані на підтримання ветеринарного благополуччя з цих захворювань.

Комплексний підхід до виявлення патологій, що виникають внаслідок токсичної, механічної, інокуляторної та трофічної дій за кишкових нематодозів у собак, мають важливе значення для проведення лікувальних заходів. Відомо, що порушення гомеостазу у тварин відображається змінами в їх гематологічних показниках, в тому числі й за гельмінтозів. Тому, питання вивчення впливу кишкових нематод на морфологічні та біохімічні показники крові хворих собак залишаються актуальними.

Методи лабораторної діагностики за нематодозів травного тракту собак є останньою ланкою у встановленні вірного діагнозу, де виявлення яєць нематод проводиться із застосуванням флотаційних копроовоскопічних досліджень. Причому, ефективність наявних методів копроовоскопії може значно різнитися за різних нематодозів, іноді – володіти недостатньою чутливістю. Тому, вдосконалення методів копроовоскопії дозволить більш ефективно виявляти яйця нематод травного тракту в собак, що є актуальним напрямом досліджень.

Для лікування хворих на нематодози травного тракту собак використовують різноманітні антигельмінтні препарати, які відрізняються

діючими речовинами, способом та кратністю застосування, коренцією, ціною політикою, а також терапевтичною ефективністю і терміном одужання. Водночас, сучасна наукова література свідчить про доцільність комплексного лікування тварин за паразитозів, де разом із специфічними засобами використовують пробіотично-ферментні добавки, які дозволяють відновити мікробіом кишечника не тільки після негативного впливу паразитів, а й після застосування антигельмінтиків. З огляду на це, актуальним є встановлення доцільності та ефективності застосування антигельмінтної та комплексної терапії собак за найбільш поширених нематодозів травного тракту собак в умовах урбанізованих територій України.

У зв'язку з цим, актуальним є дослідження особливостей видового складу, поширення, окремих ланок патогенезу за нематодозів травного тракту собак на території України, а також розробка і впровадження науково обґрунтованих методів їх лабораторної діагностики та лікування.

Зв'язок теми дисертації з науковими програмами, планами, темами університету та кафедри. Дисертаційна робота виконана згідно з планом ініціативної науково-дослідної теми кафедри паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи факультету ветеринарної медицини Полтавського державного аграрного університету: «Моніторинг, впровадження удосконалених методів діагностики, лікування та профілактики інвазійних хвороб тварин» (номер державної реєстрації 0121U100644, 2022–2026 рр.).

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Автором самостійно проведено аналіз першоджерел наукової літератури з напрямку досліджень. Виконано відбір матеріалу та його дослідження за всіма методиками. Отримані результати статистично оброблені та узагальнені. Сформульовано висновки та практичні пропозиції виробництву. Вибір теми та напрямів досліджень дисертаційної роботи проведено спільно з науковим керівником. Низку виробничих і лабораторних експериментів дисертантом проведено спільно з науковцями, які є співавторами окремих публікацій, що включені до списку робіт, виконаних за темою дисертації.

Обсяг і структура роботи та її методичний рівень. Основний зміст дисертаційної роботи викладено на 120 сторінках комп'ютерного тексту і включає: вступ, огляд літератури і вибір напрямів досліджень, загальну методику та основні методи досліджень, результати досліджень, аналіз та узагальнення результатів досліджень, висновки, пропозиції виробництву, список використаних джерел, 10 додатків. Робота ілюстрована 25 таблицями та 27 рисунками. Список літератури містить 218 джерел, у тому числі – 136 латиницею.

Огляд літератури написаний автором логічно і послідовно. Зазначимо, що результати експериментів та висновки багатьох дослідників, що вивчали ці питання, ґрунтовно проаналізовані й лаконічно викладені. В кінці цього розділу автор надав висновки. Отже, огляд літератури викладений на достатньому науковому та методичному рівнях. Знання проблеми є важливою підставою того, що структура роботи, методичні підходи, експерименти і їх подальший аналіз взаємопов'язані та цілком обґрунтовані.

Дотримуючись методичної й логічної послідовності, дисертант розробив схеми проведення експериментальних досліджень на собаках. У цьому розділі

описано основні методики досліджень, які є як сучасними, так і класичними. Це дало можливість автору отримати об'єктивний науковий матеріал. Проведено наступні дослідження: паразитологічні (копроовоскопічні, ідентифікація збудників, визначення екстенс- та інтенсефективності препаратів); епізоотологічні (визначення екстенсивності та інтенсивності інвазії, вікової та сезонної динаміки, породної сприйнятливості; рівня контамінації дистальних відділів кінцівок собак); гематологічні (морфологічні, біохімічні); мікроскопічні; статистичні, що сприяє глибокому розкриттю основних положень дисертації і свідчить про продуману концепцію роботи.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, не викликає сумніву. Обґрунтованість експериментальних даних підтверджується використанням сучасних методів досліджень, достатньою кількістю виконаних експериментів. Матеріали та методи досліджень, що використані здобувачем для вирішення поставлених завдань, відповідають меті роботи і дають можливість одержати обґрунтовані дані. Результати досліджень опрацьовані статистично, зведені у таблиці, узагальнені та детально опрацьовані.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації та її вірогідність підтверджується:

- високим методичним рівнем поставлених експериментів, логічністю та послідовністю виконання серій досліджень;
- достатньою для одержання вірогідних даних кількістю тварин, які були залучені до експериментів;
- математичною обробкою одержаних результатів, що дало можливість встановити їх вірогідність.

Отже, на основі вищенаведеного, робимо висновок, що ступінь достовірності й обґрунтованості отриманих результатів та запропонованих автором висновків і практичних рекомендацій, які випливають з результатів досліджень, є достатньо високим.

Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. Отримано нові дані щодо видового складу, поширення нематодозів травного тракту собак та особливостей їх перебігу на території міста Харків. Встановлено паразитування у собак чотирьох видів нематод травного тракту: *Trichuris vulpis* (EI – 20,8 %), *Toxocara canis* (EI – 13,6 %), *Uncinaria stenocephala* (EI – 8,7 %) та *Toxascaris leonina* (EI – 8,1 %).

Виявлено, що нематодози травного тракту в собак частіше (56,5 %) перебігають як мікстінвазії. Всього виділено 17 різновидів асоціацій паразитів, де співчленами нематод травного тракту є найпростіші *Cystoisospora canis* (22,8 % від мікстінвазій) та цестоци *Dipylidium caninum* (16,9 %).

Встановлено вікову, сезонну та породну залежність зараженості собак збудниками нематодозів травного тракту. Максимальну зараженість собак *T. canis* виявлено у цуценят до 6-місячного віку (EI – 37,0 %), а *T. vulpis*, *U. stenocephala* та *T. leonina* – у молодняку віком від 6 до 12 місяців (EI – 32,4 %, 16,8 % та 17,1 % відповідно). Породна сприйнятливість до збудників нематодозів травного тракту характеризується найвищими показниками EI у безпородних собак і метисів (EI – 13,3–22,9 %), а також у собак

мисливських порід (EI – 8,2–22,1 %). Сезонна динаміка нематодозів травного тракту собак характеризується піком токсокарозової та трихуридозної інвазій влітку (EI – 21,7 та 25,9 %) і восени (EI – 24,9 та 34,2 %), а токсокарозової та унцинариозної інвазій – восени (EI – 15,1 та 19,1 %).

Отримано нові дані щодо рівня контамінації дистальних відділів кінцівок собак яйцями збудників нематодозів травного тракту залежно від місць вигулу тварин.

Запропоновано, випробувано й експериментально обґрунтовано ефективність та результативність застосування способу копроовоскопічного дослідження собак на наявність яєць нематод травного тракту.

З'ясовано особливості морфологічних і біохімічних змін у показниках крові собак за трихуридозної та токсокарозової інвазій.

Отримано нові дані щодо ефективності антигельмінтиків («Поліверкан», «Бровермектин 1 %», «Альбендазол-250 з ароматом яловичини») та доцільності застосування комплексної терапії собак (у поєднанні з симбіотиком «Ентеронормін™ з Йодіс+Se») за токсокарозової та трихуридозної інвазій.

Наукову новизну дисертаційної роботи підтверджено деклараційним патентом України на корисну модель: «Спосіб копроскопічного дослідження собак на наявність яєць збудників нематодозів травного тракту та ооцист цистоізоспор» № 159636 (2025 р.).

Практичне значення результатів дослідження. Отримані результати розширюють та поглиблюють існуючі дані щодо видового складу та епізоотологічних особливостей нематодозів травного тракту собак, ефективності методів клінічної та лабораторної копроовоскопічної діагностики, лікувальних заходів, а також можуть бути використані при розробці та організації науково обґрунтованих заходів для підтримання ветеринарного благополуччя щодо нематодозів травного тракту собак, зокрема трихуридозної та токсокарозової інвазії, в умовах урбанізованих міст.

Матеріали дисертаційної роботи увійшли до «Рекомендацій з діагностики та заходів боротьби за нематодозів травного тракту собак», затверджених вченою радою Інституту ветеринарної медицини НААН (протокол № 5 від 29.05.2025 р.) та нарадою Головного управління Держпродспоживслужби в Полтавській області (протокол № 6 від 12.06.2025 р.).

Результати експериментальних досліджень використовуються в науково-дослідній роботі та навчальному процесі на факультетах ветеринарної медицини закладів вищої освіти України: Полтавському державному аграрному університеті; Білоцерківському національному аграрному університеті; Сумському національному аграрному університеті; Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького; Дніпровському державному аграрно-економічному університеті; Одеському державному аграрному університеті.

Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації. За темою дисертаційної роботи опубліковано 13 наукових праць, у тому числі: 4 статті у фахових наукових виданнях України (1 із них – одноосібно), 7 тез доповідей на наукових конференціях, 1 патент України на корисну модель та 1 методичні рекомендації.

Список праць, опубліковані за темою дисертації:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Публікації у фахових виданнях України категорії Б

1. Кітіченко А. С., Мельничук В. В. Вікова динаміка та породна сприйнятливість собак за кишкових нематодозів у місті Харків. *Scientific Progress & Innovations*. 2023. № 26 (3). С. 92–96. <https://doi.org/10.31210/spi2023.26.03.17> (Здобувач визначив вікову і породну сприйнятливість собак до збудників нематодозів травного тракту та підготував статтю до публікації).

2. Кітіченко А. С., Мельничук В. В. Поширення нематодозів травного тракту в собак на території міста Харків. *Scientific Progress & Innovations*. 2024. № 27 (2). С. 117–121. <https://doi.org/10.31210/spi2024.27.02.20> (Здобувач визначив видовий склад та показники інвазованості собак збудниками нематодозів травного тракту та підготував статтю до публікації).

3. Кітіченко А. С. Випробування ефективності удосконаленого способу копроовоскопії за шлунково-кишкових нематодозів собак. *Scientific Progress & Innovations*. 2024. № 27 (4). С. 145–150. <https://doi.org/10.31210/spi2024.27.04.24>

4. Кітіченко А., Мельничук В. Зміни гематологічних показників у собак за нематодозів травного тракту. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Серія: Ветеринарні науки*. 2025. № 27 (117). С. 185–190. <https://doi.org/10.32718/nvlvet11725> (Здобувач дослідив гематологічні зміни у собак за нематодозів травного тракту та підготував статтю до публікації).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

5. Кітіченко А. С. Аналіз моніторингових досліджень щодо епізоотологічної ситуації з шлунково-кишкових нематодозів собак на території України. *Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині. Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (20–21 лютого 2023, м. Полтава)*. Полтава: ПДАУ, 2023. С. 62–65.

6. Кітіченко А. С. Моніторинг гельмінтозів собак на території України. *Актуальні проблеми сучасної науки: теоретичні та практичні дослідження молодих учених. Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (26–27 квітня 2023, м. Полтава)*. Полтава: ПДАУ, 2023. С. 41–43.

7. Кітіченко А. С. Сезонна динаміка токсокарозу собак. *Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині. Матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (15–16 лютого 2024, м. Полтава)*. Полтава: ПДАУ, 2024. С. 96–97.

8. Євстаф'єва В. О., Приходько Ю. О., Мельничук В. В., Кітіченко А. С. Застосування симбіотику «Ентеронормін» в комплексному лікуванні собак за токсокарозою інвазії. *Сучасні епідемічні виклики в концепції «Єдине здоров'я»*. *Матеріали V щорічної міжнародної науково-практичної конференції (21 травня 2024, м. Тернопіль)*. Тернопіль: ПП «Салон софт», 2024. С. 18. (Здобувач визначив ефективність комплексного лікування собак за токсокарозою інвазії та підготував тези до публікації).

9. Кітіченко А. С. Сезонна динаміка трихурузу собак на території міста Харків. *Сучасні аспекти лікування і профілактики хвороб тварин. Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, присвяченої 30-річчю заснування кафедри терапії імені професора П. І. Локеса (23–24 жовтня 2024, м. Полтава)*. Полтава: ПДАУ, 2024. С. 130–131.

10. Кітіченко А. С., Мельничук В. В. Контамінація лап собак збудниками нематодозів травного тракту. *Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині. Матеріали X Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (18–19 лютого 2025, м. Полтава)*. Полтава: ПДАУ, 2025. С. 62–65. (Здобувач дослідив особливості забрудненості дистальних відділів кінцівок собак яйцями збудників нематодозів травного тракту та підготував тези до публікації).

11. Melnychuk V., Yevstafieva V., **Kitichenko A.** Effectiveness of the application of an improved method of laboratory coproscopic diagnostics of toxocarosis in dogs. *Science and education: synergy of innovation. The 3rd International scientific and practical conference (October 26–28, 2025)*. MDPC Publishing, Berlin, Germany, 2025. С. 18–21. (Здобувач дослідив ефективність запропонованого способу копрооскопії за нематодозів травного тракту собак та підготував тези до публікації).

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

12. Кітіченко А. С., Мельничук В. В., Євстаф'єва В. О., Меженська Н. А. Рекомендації з діагностики та заходів боротьби за нематодозів травного тракту собак. Київ : IBM НААН, 2025. 27 с. https://doi.org/10.31073/vet_biotech.meth2025.11 (Здобувач проаналізував наявну наукову літературу що нематодозів травного тракту собак, провів наукові дослідження та підготував матеріали для методичних рекомендацій).

13. Мельничук В. В., Кітіченко А. С., Суворов Р. С., Погорелова Г. М., Євстаф'єва В. О., Гудзь Н. В. Спосіб копроскопічного дослідження собак на наявність яєць збудників нематодозів травного тракту та ооцист цистоізоспор: пат. № 159636, Україна: G01N 33/50 (2006.01) и 202405785 ; заявл. 06.12.2024 ; опубл. 18.06.2025. Бюл. № 25. 4 с. (Здобувач експериментально обґрунтував ефективність способу копрооскопічної діагностики збудників нематодозів травного тракту собак та підготував матеріали для патенту).

Відомості щодо проведення біоетичної експертизи дисертаційних досліджень. Експериментальна частина роботи проводилась з урахуванням «Загальних етичних принципів експериментів на тваринах», схвалених на Національному конгресі з біоетики (Київ, 2001) із дотриманням міжнародних вимог Європейської конвенції «Про захист хребетних тварин, що використовуються для дослідних та інших наукових цілей» (Страсбург, 1986) (висновок біоетичної експертизи від 14.11.2022 р. протокол № 4; від 12.11.2025 р. протокол № 3).

Дотримання принципів академічної доброчесності. У представленій дисертаційній роботі не виявлено академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації. Дисертація є завершеною науковою роботою, а одержані результати, важливі для науковців з паразитології, біології та мають практичне значення для фахівців з ветеринарної медицини.

Висновок

Дисертаційна робота Кітіченка Андрія Сергійовича на тему: «Нематодози травного тракту собак (поширення, діагностика та заходи боротьби)» оформлена згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та МОН України від 31.05.2019 № 759 (зі змінам і доповненнями), є завершеною науково-дослідною роботою, яка за актуальністю обраної теми, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням отриманих результатів, рівнем і обсягом виконаних досліджень, повністю відповідає вимогам, що передбачені Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінам і доповненнями), і рекомендована до проведення публічного захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 21 Ветеринарна медицина за спеціальністю 211 Ветеринарна медицина.

Рішення прийняте відкритим голосуванням:

за – 22

проти – 0

утримались – 0.

Голова засідання:

доктор ветеринарних наук, професор,
професор кафедри інфекційної патології,
гігієни, санітарії та біобезпеки
Полтавського державного
аграрного університету

Андрій ЗАМАЗІЙ

Секретар засідання:

доктор філософії, завідувач навчально-наукової
лабораторії кафедри паразитології та
ветеринарно-санітарної експертизи
Полтавського державного
аграрного університету

Олександр ДОЛГІН

«02» січня 2026 р.

